

KESKKONNAMINISTEERIUM

Rohevõrgustiku tähtsus elurikkusele

Maris Pärn, Merit Otsus

Keskkonnaministeeriumi looduskaitse osakond

26.05.2021

Täna sed teemad

- 1 Mis on elurikkus?
- 2 Rohevõrgustiku roll elurikkuse säilitajana
- 3 Rohekoridoride roll ja tähtsus
- 4 Rohevõrgustik kui tööriist

Elurikkus

1. Geneetiline mitmekesisus – geneetilise info mitmekesisus, sama liigi isendite vaheline ja eri liikide vaheline geneetiline mitmekesisus
2. Liigiline mitmekesisus – liikide, perekondade, sugukondade jne mitmekesisus
3. Maastikuline mitmekesisus – ökosüsteemide ja elupaikade mitmekesisus

Peamised elurikkuse vähenemise põhjused

- **Elupaikade kadu**
- **Elupaikade degradeerumine**
- Reostus
- Liikide ülemäärane kasutamine
- Kliimamuutused

Elupaiku ja liike mõjutavad pöördumatud ja pikaajalise mõjuga maastikum muutused

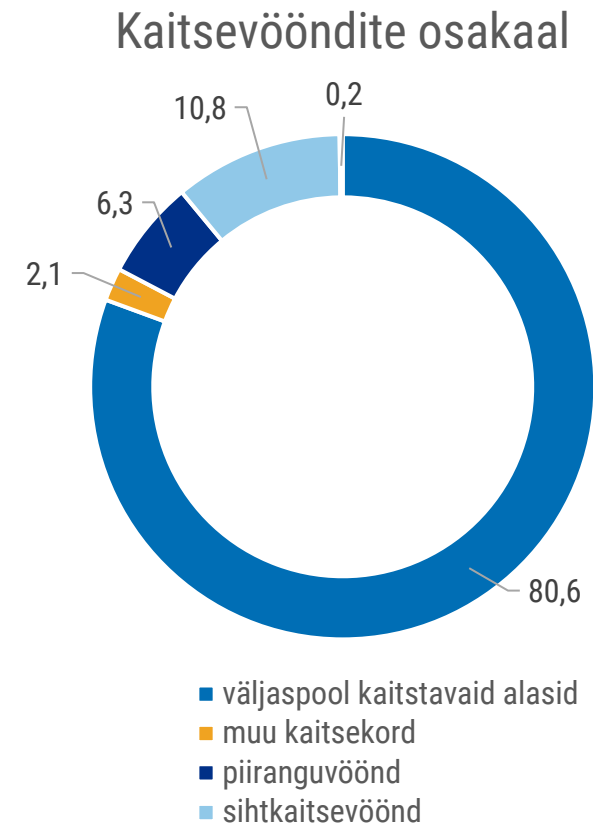
- Raied
- Kaevandused
- Ehitised, asulate laienemine
- Taristud
- Põllumassiivid

Rohevõrgustik- asustuse ja majandustegevuse mõjusid tasakaalustav süsteem

LKS alusel on kaitstud on 19,4% maismaast (Keskkonnaregister, 2020)

Maakond	Kaitstava territooriumi muutus (ha)	Kaitstava territooriumi pindala (ha)	% maakonna pindalast
Harjumaa	1095↑	87107	20,1
Hiiumaa	57↑	24280	23,5
Ida-Virumaa	516↑	62400	21,0
Jõgevamaa	5208↑	35980	14,1
Järvamaa	1240↑	38222	14,3
Läänemaa	111↑	52338	28,8
Lääne-Virumaa	4315↑	61961	16,8
Põlvamaa	31↑	14999	8,2
Pärnumaa	2685↑	147626	27,2
Raplamaa	1754↑	55558	20,1
Saaremaa	647↑	55053	18,7
Tartumaa	1019↑	61652	18,4
Valgamaa	688↑	40767	21,3
Viljandimaa	4651↑	58110	17,0
Võrumaa	3205↑	47725	17,2
kokku maismaa	27222↑	843778	19,4

Muutused maastikes

1_ARUANNE_Elurikkuse_säilitamine_põllumajandusmaal_Tartu_Ülikool_2020.pdf

Joonis 1.5. Näide Eesti intensiivsetest põllumajanduspiirkondadest, mis on liiga homogeensed põllumajandusmaastikega seotud elurikkuse säilimiseks ja loodushüvede tagamiseks maastikus. **A)** Järvamaal Sõrandu külas asuvad Eesti suurimad ühe üksusena kaardistatud põllumassiivid pikkusega 2 km ja laiusel ca 1 km (parempoolne massiiv 238 ha, vasakpoolne 181 ha). Külgepidi koos asetsevad (st ilma massiive eristavate rohuribadeta, hekkideta jm) põllumassiivide on samas maastikus ca 800 hektarit. Tegu on pika ajalooga põllumajanduspiirkonnaga, kuid sellised massiivid kujunesid 1970ndate maaparanduse käigus. **B)** Enne maaparandust (1951) oli piirkond jagatud maaüksuste vahel pikkadeks (kuni 2 km), kuid vaid 160 meetri laiusteks ribadeks, mida eraldasid tee ja põlluservad. Kuigi ilmselt oli antud jaotuse põhjuseks pigem praktilised asjaolud, on just selline põldude ruumiline paigutus ka loodushüvede (kahjuritõrje, tolmeldamine) tagamiseks ning elurikkuse säilimiseks asjakohane. Allikas: Maa-amet 2020 ja Maa-ameti fotoladu 1951.

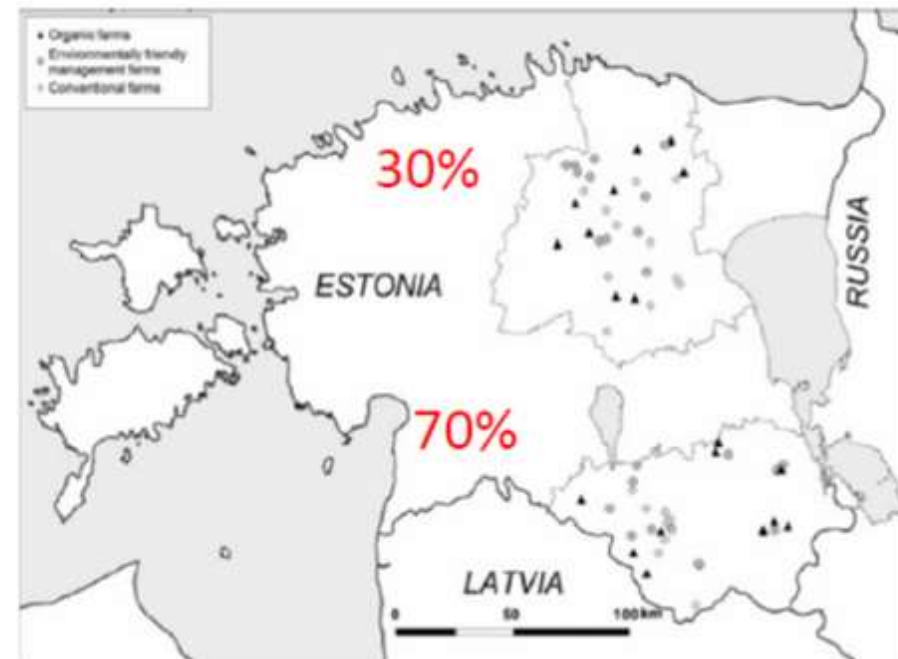
Allikas: Programmi „Põllumajanduslikud rakendusüraugud ja arendustegevus aastatel 2015–2021“ projekti "Looduslikuelurikkuse säilitamine põllumajandusmaal" lõpparuanne

Kimalaste liikumine maastikus

- Lõuna-Eestis märksa arvukamalt kimalasi kui Kesk- ja Põhja-Eestis
- Kimalaste korjeraadiused on keskmiselt 450-750 m (Darvill jt 2004)
- Erakmesilaste korjeraadiused on kuni 50m (V. Soon),

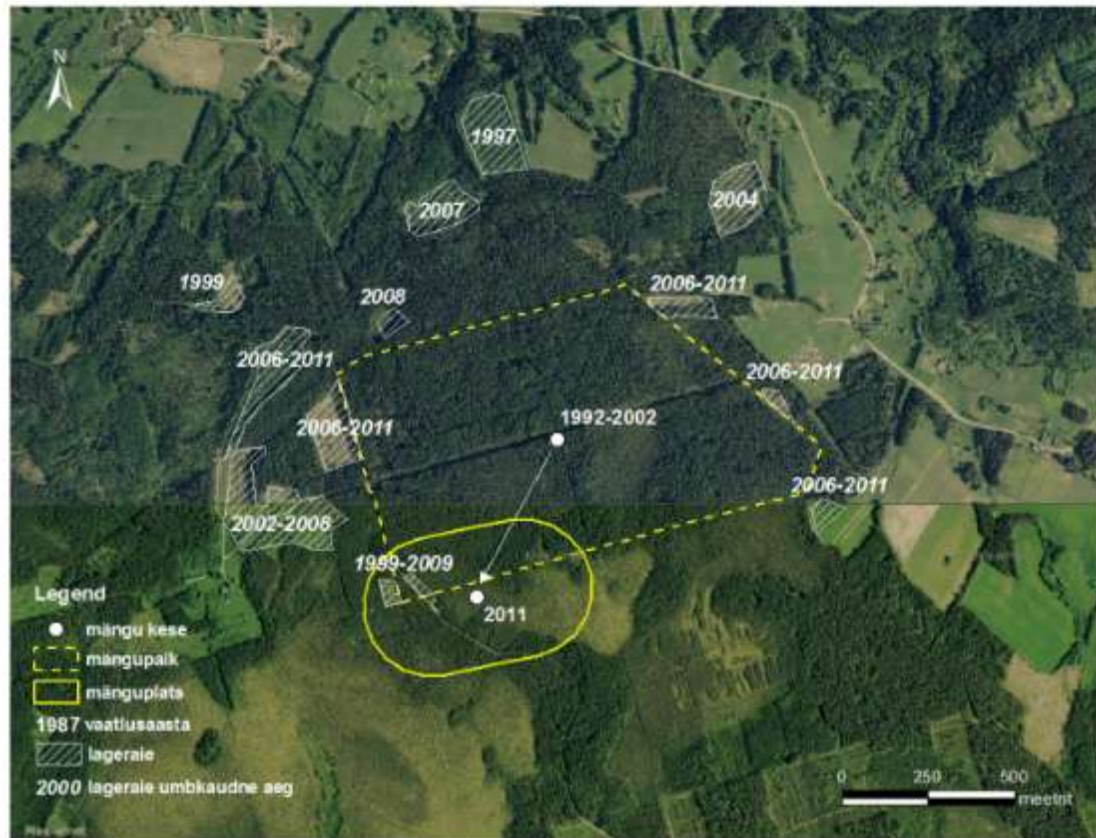

Hagen jt, 2011, mikroradiotelemeetria uuring

Metsisemängude nihkumine

Joonis 11. Hurda mängu nihkumine aastatel 1992–2011. Alus: 2011 ja 2013. a ortofotod (Maa-amet).

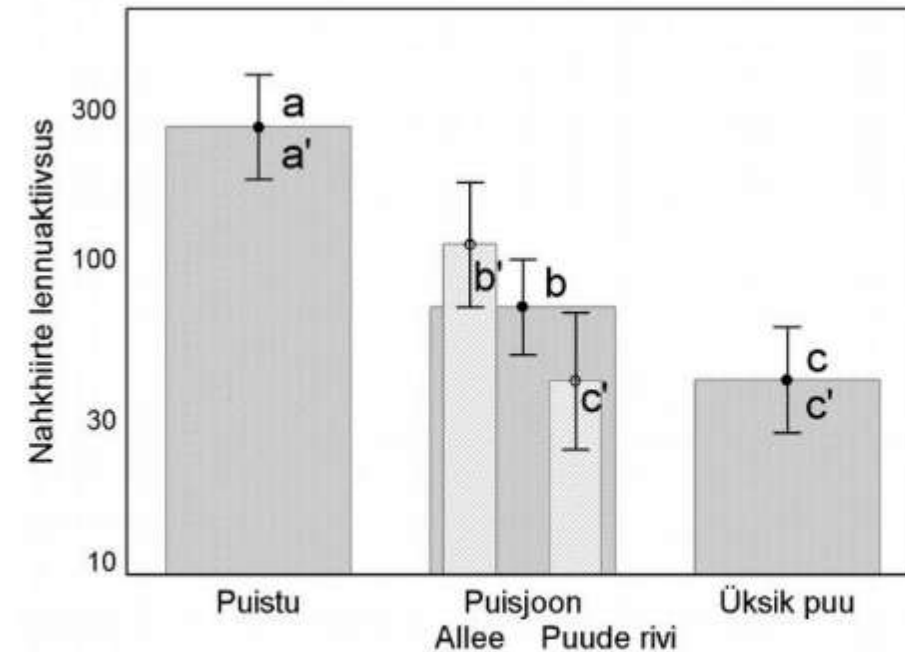

Joonis 24. Lepakose mängu nihkumine aastatel 1985–2011. 2011. a asukoht on nimetatud Juhkreõue tee mänguks, Lepakose algse asukohas 2011., 2012. ja 2013. a nullvaatlused. Alus: 2013. a ortofoto (Maa-amet). N

Käsiivalised avatud maastikus

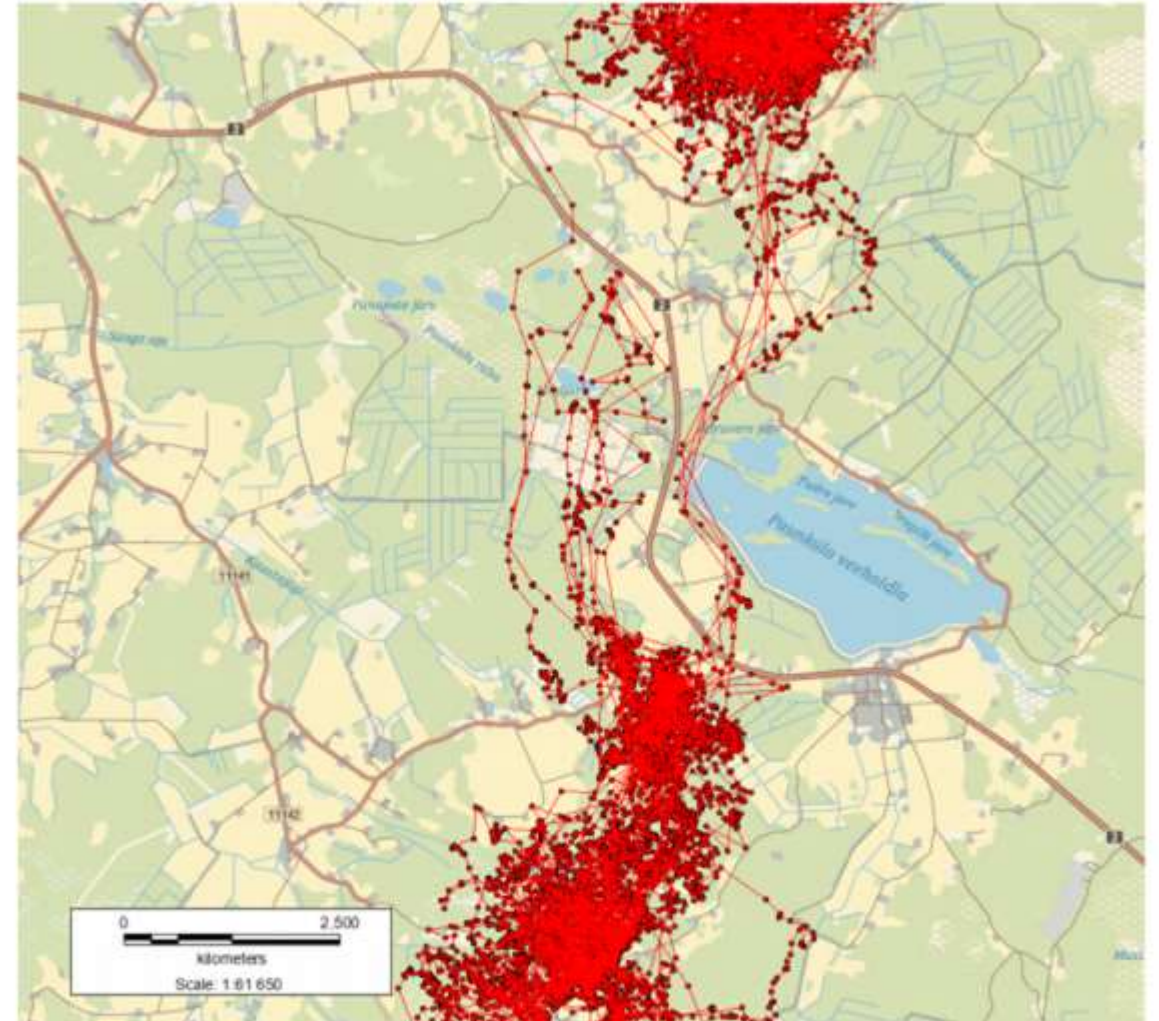

Joonis 2: Uuringupunktide paiknemine Põlde uuringualal.

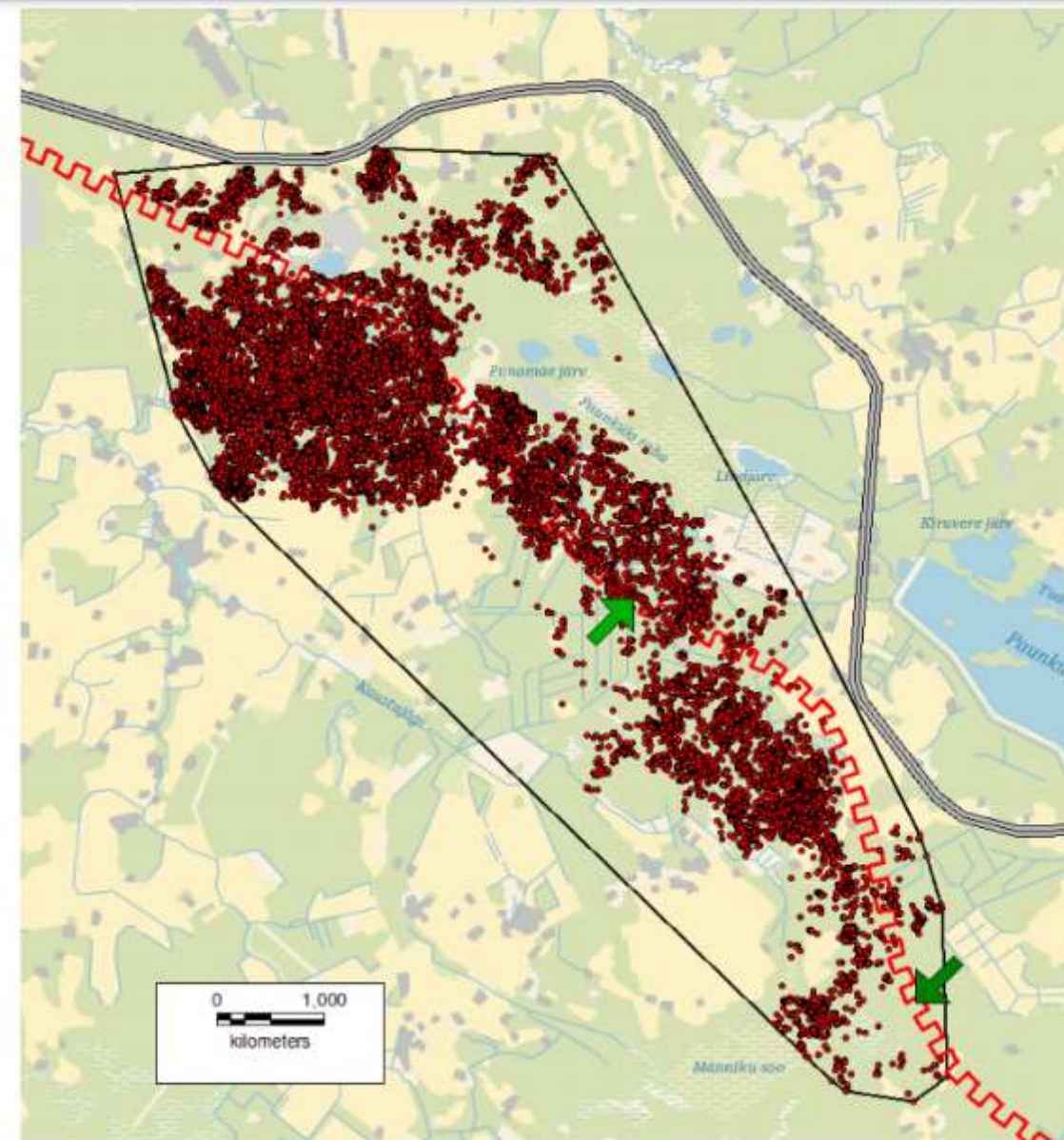

Joonis 5: Keskmine nahkhiirte lennuaktiivsus erinevat tüüpi maastikuobjektide juures ± standardhälve. a-b-c näitavad Fisheri mitmese võrdluse tulemusi puistu, puisjoone ja üksiku puu vahel; a'-b'-c' illustreerivad Fisheri mitmese võrdluse tulemusi puistu, allee, puude rivi ja üksiku puu vahel.

Põtrade jm suurulukite liikumine

Joonis 13. Kertu talvine (lõuna pool Tallinn-Tartu maanteed) ning suvine elupaik. Ühest elupaigast teise siirdumisel on Kertu sooritanud teeületuse 5 juhul 6-st ca 400 m pikkusel lõigul km 54,8-55,2.

Joonis 5. Mari asukohapunktid ja kodupiirkond ajavahemikus 23.10.2016-25.11.2018, MCP 100%: 33,1 km². Distsants kaugeimate asukohapunktide vahel on ca 11,5 km. Tähistatud on olemasoleva maantee (hall topeltjoon), uue maanteetrassi (punane sakiline joon) ning planeeritava ökodukti (heleroheline nool) ja tarakatkestuse (tumeroheline nool) paiknemine.

Foto 6. Põdralehm Mari oma vasikatega Kose jahipiirkonnas asuval soolakul 01.07.2018. Allikas: Kaido Pern, rajakaamera.

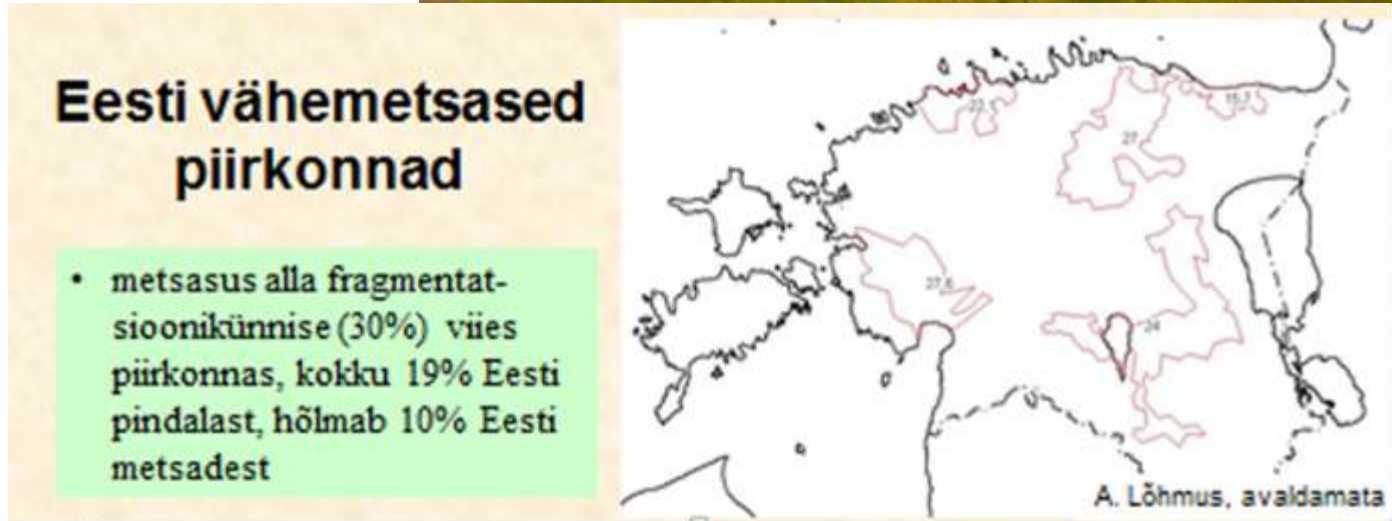
Rohekoridorid

- Eesmärk:
  - Tagada rohevõrgustiku sidusus;
  - aidata kaasa tugialade kõrge elurikkuse säilimisele;
  - vähendada elupaikade hävimise ja killustumise mõju elustikule.
- Koridorid on tugialadega võrreldes vähem massiivsed, kompaktsemad ning ajas kiiremini muutuvad või muudetavad.

Rohekoridorid – erinev roll ja ülesanne

- Sidusal maastikul rohekoridoride roll erinev
- Olulised on koridoride puhul:
  - laius ja pikkus;
  - Homogeensus;
  - asustuse ja ehitiste lähedus (sh matkarajad);
  - veekogude kaldaalad.

Rohevõrgustiku multifunktsionaalsus

- Elurikkus
- Maastiku killustatuse vähendamine
- Kliimamuutustega kohanemine
- Inimeste elukeskkond ja puhkeväärtus

KOVi võimalused rohevõrgustikku planeerimisel kasutada

1. Rohevõrgustikus ja rohealadel metsa kasutamise **tingimuste seadmine** (Plans § 75 lg 1 p 10, 14), mis tagaks rohevõrgustiku toimimise. Oluline, et piirangud oleksid läbimõeldud ja kohapõhised.
2. Metsaseaduse või Plans § 75 lg 1 p 21 alusel asula või ehitiste kaitseks õhusaaste, müra, tugeva tuule või lumetuisu eest või tuleohu vähendamiseks või metsatulekahju leviku tõkestamiseks lageraie tegemisel langi suurusele ja raievanusele piirangute seadmine.
3. KOVi jaoks oluliste alade kohaliku kaitse alla võtmine. LKS § 4 lg 7 *Kohaliku omavalitsuse tasandil võib kaitstavaks loodusobjektiks olla maastik, väärtuslik põllumaa, väärtuslik looduskooslus, maastiku üksikelement, park, haljasala või haljastuse üksikelement, mis ei ole kaitse alla võetud kaitstava looduse üksikobjektina ega paikne kaitsealal.*
4. Planeeringuga linna kui asustusüksuse rohealaks määratud alal kasvavat metsa ei tohi raiuda kohaliku omavalitsuse nõusolekuta. Raie kooskõlastatakse kohaliku omavalitsusega enne metsateatise esitamist. (MS § 42 lg 3)

KESKKONNAMINISTEERIUM

Täna kuulamast!

Maris Pärn

Keskkonnaministeeriumi looduskaitse osakond

maris.parn@envir.ee

